

Programa No. 024 – GÉNESIS 11

Imaynalla munasqa kawsaqey, Kunan yacharisunchej maypichu chay rimalliriykuna chhapukusqanman chaytaj kashan Babel torremanta qallarispa. chaymanta astawan yachanapaj ñawirisunchej *Génesis 11:1*. Ajinata nin

¹Chay tiempopi tukuy runas uj parlayllata parlaj kanku. ²Maypachachus inti llojsimuynejmanta llojsimorqanku chaypacha, tarerqanku uj pampata Sinarpi, chaypitaj qhepakorqanku unayta tiyakunankupaj.

Ñawpajta manaraj chay rimalliriykuna chhapukushajtin, karqa nin uj rimalliriylla. Chayta mayqenchus kanman karqa mana yachanchej. Ichachus qheshwapuni kanman karqa ichari?. imaniwajtaj kaymanta qan runa masi. Mana yachanchejchu mayqen rimlliriytachus rimallirerqanku. Mayqen parlaypis kachun, yuyasqayman jinaqa chayllatatajcha cielopipis rimallirisun. Ichapis kunan parlashanchej chaymanta nisqaqa aswan sumajpuni kanqa. Chaykunamanta aswan yachananchejpaj qhawarillasumpuni, Vs 2-3 chaypi nin:

²Maypachachus inti llojsimuynejmanta llojsimorqanku chaypacha, tarerqanku uj pampata Sinarpi, chaypitaj qhepakorqanku unayta tiyakunankupaj. ³Ujpacha ninakorqanku paykunapura: Ladrillosta ruwanachej ninapi chayachispa, nispa. Chayta ruwarqanku rumej cuentanmanta, mach'ata chhajwatawan chajruykuspa. Génesis 11:2-3.

Maypichus kay Babel torreta sayacherqanku chay cheqakunapeqa mana karqachu rumi, chayraykuchá ladrillota ruwasqanku karqa. Chay cheqakunapeqa nin ladrillota ruwayta yachajpuni kanku. Chaymantapacha ladrillotaqa ruwallankupuni kunankama, chaykunawan jatuchaj wasikunata ruwarinku, chayrayku lladrilloqa kunankama kashallanpuni llajtanchejpi chaywan jatuchaj wasikunata ruwanku. Wakinkuna yuyasqankuman jinaqa, kay Babel torreta ruwashaspa allin yuyaywan ruwankuman kasqa, ajinata ninku, imaraykuchus jatuchaj llajtakunata ruwayta munarqanku. Ima yuyaywanchus ruwasqankuta qhawarisunchej kay nin:

⁴Chaymantataj ninakorqanku: Kunanqa ruwanachej uj llajtata, uj torretawan janaj pachaman chayanampaj. Ajinamanta noqanchej sumaj atiyuniyoj nisqa kasunchej, amataj tukuynejman ch'eqerananchejpaj, nispa. Génesis 11:4.

Kay Babel torreca allin ruwasqapuni kasqa, muyuyninta dradas jina wicharisqa, kay ruwasqakunaqa pisimanta pisi thuniikapusqanku. Kay tukuyqa karqa Tigris, Eufates chay mayumpi chaytaj karqa valle. Chantapis kay torreca tukuynin ladrillomanta ruwasqapuni karqa, muyuynintataj uj ñan jina rerqa pataman llojsinankama. Chay pata puntapitaj karqa uj altar chaypi chay sacrificios nisqakunata ruwanankupaj. Chaypeqa q'olachej kanku runakunata. Aswan qhepamantaj paykunaqa wawakunatapis chaypi q'olachilajtaj kanku, wawakunataqa uj manchay ruphayachisqa lanti ukhuman churaykoj kanku, chaypitaj q'olachej kanku. Ajinata chay torretaqa ruwarqanku janaj pachaman chayachiy yuyaywan.

Imaninkitaj qan munasqa kawsaqe manchay t'ukuna ichari? Paykunaqa chay torretaqa mana kay jallp'a patapi tiyayta munaspachu ruwarqanku. Mana chaytachu niwanchej kaypeqa. Kayta ruwasqanku chay patapi runakuna juchachakunankupaj Diospa contrantataj oqharikunankupaj ima. Chay torre Babel nisqata ruwajkunaqa tukuy atiyuniyoj Diospa contrantapuni oqharikorqanku. Yuyasqanchejman jinaqa chay Ninrod nisqa runachus-jina kaytaqa ruwachinman karqa. Payqa chay Babel llajtata ruwachejqa, jinallataj chay torretapis. Munaspa tukuy kay pachapi allimpaj qhawasca kayta, jinamanta Diospa contranta oqharikuyta. Paypa yuyasqa mana junt'akorqachu. Iska imakuna phaltarqa.

Ñawpaj kaj. Phaltarqa aswan ujchakunanku, ujchakuyta munaspapis mana ni maypi ujchakuyta aterqankuchu. Chaypajtaj uj cheqata ruwayta munarqa chaypi ujchakunankupaj, chayrayku chay Babel llajtata sayarichisqa, imaraykuchus chaypi payqa runakunata tantayta qallarerca, ajinamanta jatunchakunankupaj tukuy kay pachantimpi.

Iska kajpitaj. Mana karqachus maypichus ujchakunakutaj uj cheqa. Payqa nerqa ushqhayta nesecitanchej uj chheqata tantakunanchejpaj nispa. Chay tiempopeqa chay Babel llajtapeqa Diospa contrampipuni oqharikusharqanku.

Uj sutita mask'anachej nispa ninakorqanku. Chaypeqa anchatapunitaj sonqonku rumiyaykorqa.

Chay torretaqa manapuni allin yuyaywanchu ruwasharqanku, pikunahcus chay patapi kajkunaqa mana allin yuyaywanchu tantakorqanku. Mana chayqa Diospa contranta oqharikunankurayku, paykunaqa chaypi ujchakoj kanku. Tata Diosqa runataqa nerqa kay pachaman junt'aychej nispa. Runataj kutichisqa; mana noqaykoqa junt'aykumanchu aswampis ujcheqallampi ujchaykukusqayku nispa. Chay ujchakuspaqa qanta rikuyta munayku nispa. Runakunapis allin yuyayniyoj kasqankuta rikuchiya munaspa paykunaqa chay torreta ruwarqanku.

Chantapis kay torre ruwasqaqepa lantikunatapis yupaychallajtaj kanku, chaypeqa juch'uy wawaskunata yupaychaj kanku. Tata Diosta yupaychanankumanta nisqaqa. Mana chayllachu, yupaychallajtaj kanku Intita, Killata chantá ch'askakunata ima. Chay torre ukhupeqa tukuy rijch'aj cuartos jina karqanku, wakinkunaqa muyos wakintaj cuadrado ima. Tukuynin cuartosman ñan jina chayaj, chay pata puntakama. Ch'askakunata yupaychaj kanku imaraykuchus paykuna chayta rikuspa nej kanku mana paramonqachu nitaj yakupis p'ampawasunchu nispa paykunaqa chayta yupaychaj kanku. Chay mushphay paramantapis paykunaqa thutorqanqa, nerqankutaj Diosqa sajra kasqanta. Chay tukuymanta Tata Diosqa paykunapaj phiñakun, chayta kunanqa qhawarisucnehj. *Génesis 11:5-6*. chaypi nin kay jinata:

⁵.Tata Diostajrí urayk'amorqa chay llajtata qhawarej, runaspa ruwasqanku, chay torretawan. ⁶Chantá pay nerqa: Runasqa kunan sumaj ujchasqa kashanku, uj parlayllatataj parlanku; jinamanta kaytaqa ruwanku. Jinaqa kunanmantaqa imatachus munasqankuta ruwallanqankuña.

Chanypacha tukuy runakuna uj rimayllata rimallirej kanku, jina kajtenqa tukuypis sumajta entiendenakoj kanku. Chay ujchakusqasninkupi paykunaqa sumajta yuyaychanarikoj kanku. Chay jatun para pasayta runaqa jatunchakuyta qallarillantaj. Tata Diostaj chay jatunchakusqankuta mana qhawakullarqachu, imaraykuchus paypa contrantapuni oqharikusharqanku.

Diosqa paykunata pantaykuchenqa, imaraykuchus runaqa paypa ruwasqanmin kanchej. Paypa ruwasqan kasqanchejrayku ajina sumaj yuyayniyojkuna kanchej, chayrayku runaqa killamampis chayan, chantapis aviompipis phawallantaj. **Ari Munasqa kawsaqe** aviompi purejkuna chay patata phawashanku, chaypitaj chaypi kajkunamanqa mikhunatapis jaywashallankutaj, chay pata wayrapi phawan chayjina llasa chayqa t'ukunapaj ichari?. Runaqa kunankama chay tukuyta yuyaychakorqa. Runaqa allin yuyayniyoj Diospa ruwasqan kasqanrayku. Chayrayku Tata Dios nin kaykunapaj uj jark'achita ruwasaj nispa. Chaypajtaj qhawarisunchej Vs. 7-9 chaypi nin:

⁷Kunanqa jaku, urayk'unachej parlayninkuta chajroj, parlasqankuta ama entiendenakunankupaj, nispa.⁸Ajinata Tata Diosqa tukuynejman paykunata ch'equeracherqa. Paykunataj chay llajtata ruwayta saqeporqanku.⁹Chay cheqapi Tata Dios chajrurparerqa runaspa parlayninkuta tukuynin kay pachapi, chaynejmantataj paykunata tukuynejman ch'equeracherqa. Chayrayku chay llajtata sutin karqa Babel. Génesis 11:7-9.

Chaymanta pacha runakunaqa tukuynejpi kashanku, *tukuy kay pachaman ch'eqerapunku*. Imaraykuchus chay jatun torreta ruwayta munarqanku?. Ashkha tantaykukunku chaypis manaña ñawpajta jina entiendenakuya atinkuchu. Waj runakunawan mana entiendenakuyqa manapunitaj allinchu ichari, chay jark'awanchej wajkunawan parlarikunapaj.

Ashkhas ninku lenguaspichá rimallirinkuman karqa nispa. Chaywampis Diosqa nin paykunaj rimayninkuta chhapurparisqanta, chay torreta ruwashaspa mana entiendenakuyta atinankupaj. Chaymantapachataj runakunaqa tukuy kay pachaman ch'eqeraporqanku, mana entiendenakusqankurayku. Chantá nillantaj wakinkunaqa manapuni allintapis uyarinakorqankuchu.

Jinapis Diosqa paykunata saminchanmanchu karqa? Chay ashkha rimalliriykunata rimarisqankoqa bendicionchu karqa chayrí maldiciónchu? Chay Diospa qhawasqanman jina bendicionpuni karqa. Pikunachus Diosmanta karunchasqa kajkunapajtaj, paykunaj qhawasqankuman jina maldición karqa. Imaraykuchus chay uj jark'achiy jina karqa manaña ruwanankupaj chay

torreta. Kaypeqa watejmanta runakunaqa Diospa contranta oqharikushallankutaj chayrayku Diosqa ujtawan kay pachaman jasut'ita apachimonqa.

Imaynachus wakinkuna ninku chaypeqa leguaspi rimallerqanku nispa. Kunanqa chaymanta sut'incharisunchej, chay lenguaspi rimalliriyqa pentecostés p'unchaymantapacha karqa. Chay lenguaspi rimalliriy t'ukunallataj karqa. Diosmanta qhelqasqa niwanchej chay tiempopi evangeliota willarqanku tukuy rimalliriykunapi chaykunatataj runakuna entienderqanku. Chayneja Diosqa runakunaman chayarqa, chayrayku evangelioqa rimayninkupi sapa ujman chayarqa.

Tata Diosqa kayta nin, kunan p'unchaykunapeqa ashkha rimalliriykunapi Diosmanta qhelqasqa kashan, tukuy runakuna ñawirinankupaj chantá yachanankupaj ima Diosmanta. Wakintaj ruwaykushallampuni waj rimaykunapi. Chay qhelqasqaneja Diospa simi nisqanqa chayashan ashkha runakunaman. Evangelioqa tukuy runakunapajmin. Diosqa runakunapaj wakichin imaynatachus noqanchej llimphuchasqa kasunman chayta. Pillapis wiñay kawsayniyoj kayta munajqa mana llank'ananrajchu tiyan, mana chayqa Diospa nisqasninta uyarinan tiyan, Diosman kutirikunan tiyan. Chayrayku Evangelioqa qampaj, chantá tukuy runakunapaj ima, mayqen parlayllatapis rimalliriy Tata Dios munakusunki. Apocalipsis 7:9 nin: ***Chay imas qhepata, may chhika runasta rikorqani, mana yupay atinata tukuy nacionesmanta, ayllusmanta, runasmanta, tukuy parlaykunamantawan. Paykunaqa kamachina tiyanaj ñawpaqempi, Corderoj ñawpaqempiwan kasharqanku, yuraj p'achaswan p'achallisqas, makisninkupi palma jap'irisqa.*** Kaypeqa ashkha ujchasqa kaymanta parlawanchej, chaywampis chay ujchakuyqa mana Babel Torrepi jinachu. Kunantaj qhawarisunchej Sempa kawsayninmanta, paymantapis kay ñawpa testamentopi willallawanchejtaj. Chaymanta Vs. 10 ima niwanchej:

¹⁰. ***Kaykuna karqanku Sempa miraynin. Jatun musphay paramanta iskay watanman Semqa pachaj watasniyoj karqa, Arfaxad churin naceshajtin. Génesis 11:10.***

Nillantaj 24 chhijllaypi chaytañataj ñawirisunchej.

²⁴Nacorqa karqa iskay chunka jisq'onniyoj watasniyoj churin Taré naceshajtin. Génesis11:24.

Nacor nisqa sutiyoj runamanta, miraynin karqa Taré, paypa mirayninmantataj karqa Abraám, chaykunamanta aswan yachananchejpaj qhawarisunchej Vs. 25-26 chaypi nin:

²⁵Chaymanta qhepaman Nacorqa pachaj chunka jisq'onniyoj watastawanraj kawsarqa; wawasnintaj karqankuraj qharis, chantá warmis.²⁶Tareqa kinsa churisniyojña karqa, qanchis chunka watasniyoj kashaspa. Paykuna karqanku Abram, Nacor, Harán ima. Génesis 11:25-26.

Noqanchejqa Sempa kawsayninman jina kawsashanchej, kaypi qhawashanchej Diospa siminisqanta, chay wakichiynejta reparaspa Diospa siminisqanqa cheqamin kasqanta, cheqallapunitaj kanqa Jesucristo kutimunankama. Diosqa kay qhelqachisqannejta parlaykuwanchej. Reparachiwanchejtaj runaqa juchasapapuni kasqanchejta. Reparallanchejtaj Cainwan, wawqen Abelwan imaynatachus kawsasqankuta. Cainqa Diospa ñawpaqempi mana juchasapa kasqanta reconoseyta munarqachu. Chaypitaj reparanchej pay jatunchakusqanta. Chay jatun parawan juchasapa runakuna wañunku, imaraykuchus paykuna kikinkumanta juchaman qharaykukorqanku, paykunajta tukuy ima ruwasqankupis juchallapuni karqa. Paykunaqa cheqamanta laqhapi kasharqanku. Mana Diospa siminisqanta uyarinankurayku juq'araman tukorqanku. Juchankupi wañusqas jina kasharqanku. Paykunataqa Dios wajyarqa Noe-nijta. Chay tukuyta qhesachaspa paykunaqa munayninkuman jinallapuni kawsakorqanku. Chaymanta Babel torrepí juchallisqankumantapis yachakullanchejtaj, chaypeqa Diospa contranta oqharikorqanku.

Qampataj chay Babel torre jina kapusunkichu? Qan Diospa contranta oqharikunkichu? Qanqa Babel torreta jina wajta ruwarqankichu? Manachu tukuy runakunalla Diospa contranta oqharikushanku? Chaymanta aswan unancharinapaj uj juch'uy wawamanta willarisqayki. Chay wawaqa

phujllarikuyta munasqa nitaj jawaman llojsiyta aterqachu imaraykuchus parasharqa, payqa wasi ukhullapi mamanta mana kasuspa phiñachisharqa. Maman chaymanta k'amijintaj wawaqa phiñakorqa, phiñasqa kaspataj wajladosllata qhawasharqa. Chantá maman kamachisqa; Juanito; kaypi tiyakuy nispa. Juanitotaj chayta mana kasuspa sayaykullasqapuni. **Munasqa kawsaqekuna** mashkha noqanchejkunamanta Tata Diospa nisqanta mana kasuspa paypa contranta sayaykushanchej. Chaytaj uj Babel torre jina noqanchejpata kashan.

Diosqa chay Babel torrepí juchata pantachejtimpis, runakunaqa sonqonkuj sajra munayninman jinañataj kawsakuyta qallarinku. Paykunaj munayninkuman jina juchata ruwaspa. Sempa kawsayninman jina kawsaspa. Taré chantá Abraán imaqa pusawanchej Jesucristoman. Chaymanta aswan yachananchejpaj ñawirisunchej Vs. *Génesis 11:27-30*. chaypi nin:

²⁷.Kaykuna kanku Tarejpa miraynin. Pay karqa kinsa churisniyoj, chaykunataj karqanku Abram, Nacor, Harán ima. Haranqa Lotpa tatan karqa. ²⁸.Pay wañuporqa tatan Taremanta ñawpajta Caldea Urpi, maypichus nacerqa, chay kikin jallp'api.

²⁹.Abram casarakorqa Saraíwan, Nacortaj casarakorqa Milcawan. Chay Milcaqa karqa Haranpa ususin, ñañantaj karqa Isca.

Kaypi Arampa kawsayninmanta aswan yachanchejpaj, ñawirillasuntaj Vs. 31-32 chypí nin:

³¹.Tareqa caldeospa jallp'an Urmanta llojsiporqa Canaán jallp'aman rinampaj, pusariykukuspa churin Abramta, allchhin Lotta, ñojch'an Saraitawan. Rispataj, Harán nisqa jallp'aman chayarqanku, chantaqa chaypi tiyakorqanku. ³².Tareqa Harán jallp'api wañuporqa iskay pachaj phishqayoj watasniyoj kashaspa. Génesis 11:31-32.

Kaypi Abraámpa kawsayninmanta qallariynenqa kashan, chantapis mana chayllachu, kay génesis p'anqaqa isakayman t'aqasqa jina kashan. Chayta reparasunchej kaypi, uj t'aqamanta chunka ujniyoj t'aqakamaqa, uj mayo chimpapipis kanman jina kashan, chay puchoj kinsa chunka jisq'onniyoj t'aqakunataj uj chimpapipis kankuman jina kashanku. Uj t'aqamanta chunka

ujniyoj t'aqakamaqa, iskay waranqa watakuna jina pasanman kasqa (2000), kay tukuytaqa ñawpajpiña sut'incharqanchej. Chantá wakinkuna nisqankuman jina tukuynin bibliapis iskay waranqa kurajpi jina qhelqasqa kasqanta, (2000), chay jina kajtenqa kay Génesis librota estudiaspaqa khuskan ñampipis kashasunman jina kashan. Chay chunka iskayniyoj t'aqamanta phisqa chunka t'aqakamaqa, kinsa pachaj phisqa chunkayoj watakuna pasanman kasqa, (350).

Kay yachakuyninchejpeqa kinsa imakunata reparashanchej. Ñawpajta qhawarqanchej Babel torreta ruwasqankumanta. Chaypitaj repararqanchej runakunaqa ladrillota ruwayta qallartisqankuta, chay ladrillowantaj chay torreta ruwarqanku, chaypacha mana rumi kajchu, rumij cuentanmantataj ladrillota ruwarqanku. Nerqanchej chay torreca allin ruwasqapuni kasqa, chay jawantaqa jatun ñan jinapuni muyulla ñan wicharej kasqa patakama. Chanta nillarqanchejta chay torreta ruwasqanku Diospa contranta oqharikunankupaj. Chaytaj qallarera Ninrod nisqa sutiyoj runawan.

Iskay kajpitaj reparanchej, Diosqa chay torreta ruwashajta rikuspa chaymanta phiñakusqanta, chantá pantachisqanta ima, runakunaj rimayninkuta chhapurparerqa. Chay Babel torreta ruwajkunataj mana entiendenakuyta atispa ch'eqeraporqanku, tukuynejmantaj reraporqanku. Chaytaj nerqanchej chay rimayninkuta Dios pantachisqanqa allimpuni kasqanta. Chaytaj pikunachus Diosmanta t'aqasqa kajkunapajqa manapuni allinchu karqa. Chay tukuymanta sut'inchaspa nerqanchej chayman rijch'asqata, pentecostés p'unchaypi evangelioqa tukuy laya rimaykunapi willakorqa. Chay willaytaj chaypi kajkunaqa sumajta entenderqanku. Chaypachaqa mana ni ujpis kargachu mana rejsisqa rimayqa. Chay p'unchaypi Diosqa atiynta rikuchisharqa runakunaman.

Chantá kinsa kajpi tawa kajpi ima, nerqanchej Sempa kawsayninmanta yacharikunanchejta imaraykuchus chaymantapuni aswan parlawanchej ñawpa testamentopi. Chaypi qhawallarqanchejta runaqa Diospa contranta oqharikuspa munayninman jinalla kawsakusqanta. Sempa mirayninmanta kajkunata chay juchallataj qhaterqanku. Tared chantá Abrán imataj Diospa ñanninman kutichiwanchej.

Kunantaj yuyarikunachej kay chunka ujniyoj t'aqakunapi yacharikusqanchejta. Nerqanchej kay t'aqakunaqa, tawa jatuchaj imakunamanta willawanchej.

Ñawpajta reparanchej Dios kay pachata ruwasqanmanta. Chaymantataj willawanchej uj kaj t'aqamanta iskay kaj t'aqakama. Chay reparanchej Dios kay pachapi kaj chhikata ruwasqanmanta, chantá noqanchej runakunata ima. Reparallanchejtaj mayk'a tiempopitaj chay tukuyta ruwasqanta ima.

Iskay kajpitaj, yachakorqanchej Diospa ruwasqan runaqa juchaman urmasqanta. Chaymantataj reparachiwanchej kinsa kaj t'aqamanta tawa kaj t'aqakama. Kaypeqa nisunman runaqa juchaman urmasqanmanta pacha Diosmanta t'aqakorqa, chaymantapachataj mana Dioswan allimpichu kawsarqa, juchaqa Diosmanta t'aqarqa.

Kinsa kajpitaj repararqanchej chay jatun paramanta. Chaytataj reparanchej phisqa kaj t'aqamanta jisq'on t'aqakama. Kaypi yachakorqanchej Diosqa tukuy runakunata parawan jasut'isqanta. Noé tukuy ayllunwan salvasqa karqanku. Chantá animaleswan ima chay animalesqa uj china ujtaj orqo chay arcamanqa yaykunanku karqa layankuman jina. Chantapis wakenqa llimphupaj qhawasqa animales yaykunanku karqa wakintaj ch'ichipaj qhawasqa animalesta ima. Chay tukuy aniamlestaj layankuman jina salvasqa karqanku chay arcapi. Noéqa chay arcamanta llojsiytawankama llimphupaj qhawasqa animalesta Diosman uywa wañuchisqa q'olachinasta jaywarqa. Chantá reparallarqanchejtaj Dios uj tratota ruwasqanta runawan chay k'uychinejta. Chay trato ruwasqampitaj nerqa Diosqa manaña kay pachata yakuwan chinkachinanta.

Tawa kajpitaj reparanchej Babel torremanta. Chaymanta sut'inchawanchej chunkamanta chunka ujniyoj t'aqakama. Chay tukuywantaj tukuychancej kay imakunachus qhatirisqanmanta. Ari munasqa kawsaqey kunanqa kaypi samarisun, watejmanta k'aya khushkacharikullasuntaj diosmanta qhelqasqapi yacharikunanchejpaj,

